

บทความวิชาการ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนา Analyze the relationship of gender and Kamma in Buddhism

ดร.พงษ์ธรณ์ พิสิทธิ์

Dr. Pongsatorn Pilouk

นักวิชาการอิสระ

Independent scholar

บริษัท เพ็นทินัม ดี จำกัด

Pentinum D Co., Ltd.

amnuaysilpa@gmail.com

Received: 7 July 2022 Revised: 30 July 2022

Accepted: 12 August 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ของเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนา การศึกษาพบว่า มีปัจจัย 2 ประการที่เป็นเหตุผลร่วมกันส่งผลต่อความเป็นเพศหญิง หรือความเป็นเพศชาย รวมถึง ไม่ใช่หญิงและไม่ใช่ชาย และบุคคลสองเพศ โดยปัจจัยที่ 1 คือ กรรม หมายถึงการกระทำซึ่งมี 2 ประเภทที่ส่งผลต่อการได้เพศคือ กรรมดีหรืออกุศลกรรม และกรรมชั่วหรืออกุศลกรรม การกระทำชั่วซึ่งส่งผลอย่างชัดเจนต่อการกำหนดการได้เพศในชาติหน้า คือการกระทำผิดศีลข้อ 3 อันเป็นการล่วงละเมิดนอกใจหรือการคบชู้ภรรยา หรือสามีของผู้อื่น หรือความมักมากในกาม และปัจจัยประการที่ 2 คือ การตั้งจิตอธิษฐาน หรือการตั้งความปรารถนา ซึ่งอาจเกิดจากความเบื่อหน่ายต่อเพศเดิมของตนหรือความพอใจในเพศเดิมของตนในชาติปัจจุบัน ความรู้สึกเบื่อหน่ายหรือพอใจนี้เองจะเป็นเหตุให้เกิดการตั้งความปรารถนาหรือตั้งจิตอธิษฐานที่จะได้เพศตามที่ตนต้องการในชาติหน้า ดังนั้น การจะได้เพศใด ๆ ก็ตาม การกระทำและการตั้งความปรารถนาในชาตินี้ย่อมจะส่งผลกับการได้เพศในชาติต่อ ๆ ไปในภายหน้า อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงที่สุดแล้ว ความเป็นเพศในพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้

คำสำคัญ: เพศ, กรรม, ความสัมพันธ์และพระพุทธศาสนา

Abstract

This article focuses on analyzing relationship of gender and karma in Buddhism. The study found that there are two common rationale factors which are cause to affect being female or being male, including non-female and non-male and bisexual. The first factor is karma, which is an act in which there are 2 types that affect obtaining gender, good deeds or merit and bad deeds or sin. The evil act which has a clear effect on the determination of gender in the next life is the violation of Article 3 precepts, which are harassment, infidelity or adultery with other's wife or husband or incontinence sexuality. And the second factor is the mental prayer or desire which may be caused by boredom of one's original gender or satisfaction with former gender in the present life. This feeling of being bored or satisfied will cause the mental prayer or desire to get the desired gender in the next life. Therefore, gaining any gender, actions and desires in this life will affect the gaining of gender in the future life. However, at the end gender in Buddhism is not an obstacle to access to the cessation of suffering.

Keywords: gender, sex, karma, relationships and Buddhism

บทนำ

การจะได้เกิดเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเพศชาย หรือ เพศหญิง หรือไม่ใช่เพศชายและไม่ใช่เพศหญิง หรือบุคคลสองเพศนั้นจะต้องมีวิบากกรรมอันเกิดขึ้นการกระทำความผิดในอดีตชาติมาเป็นปัจจัยส่งเสริมและสนับสนุนอย่างแน่นนอน พระพรหมโมลี ได้อธิบายว่า โดยวิบากกรรมนั้นมีทั้งที่เป็นกรรมดีคือกุศลกรรม และกรรมชั่วคืออกุศลกรรม พร้อมกับแรงอธิฐานหรือการตั้งความปรารถนาที่จิตตั้งไว้ เช่นการอธิษฐานจิตในการเกิดเป็นพระพุทธเจ้าจะต้องสั่งสมบารมีอย่างอุกฤษฏ์นับชาติภพไม่ถ้วน และต้องประกอบด้วยหลัก 8 ประการ เรียกว่า ธรรมสโมธาน คือ ความปรารถนาที่จะเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งความสำเร็จได้โดยอาศัยธรรมสโมธานนี้ อย่างเคร่งครัด (พระพรหมโมลี, 2545, หน้า 35) โดยหลักธรรมสโมธานนี้ได้มีการอธิบายดังปรากฏเนื้อความไว้ในอรรถกถาว่า “เมื่อพระมหาโพธิสัตว์ทั้งหลายผู้ตั้งปณิธานโดยการรวบรวมธรรม 8 ที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดังนี้ อภินิหารย่อมสำเร็จได้เพราะธรรมสโมธาน 8 คือ (1) ความเป็นมนุษย์ (2) ความสมบูรณ์ด้วยบุรุษเพศ (3) เหตุจะทำให้สำเร็จได้ในชาตินั้น (4) การได้เห็นพระศาสดา (5) การบรรพชา (6) ความถึงพร้อมแห่งคุณ (คือสมบัติ 8 และอภิญญา 5) (7) อธิการคือการทำให้ยัง (8) ความเป็นผู้มีฉันทะ” (อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: ข้อ 1 หน้า 15) จะเห็นว่า เนื้อหาที่นำเสนอความเป็นเพศชายนั้นปรากฏอยู่ในการตั้งความปรารถนาและการกระทำความดีในการได้เป็นพระพุทธเจ้า

กฎธรรมชาติดูเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2546, หน้า 166) ซึ่งพุทธพจน์ที่กล่าวไว้ใน จูฬกัมมวิภังคสูตร ว่าด้วยการจำแนกกรรม สุตเรเล็ก

พระสูตรตันตปิฎก โดยใจความสำคัญที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช, 2539: เล่มที่ 14 ข้อ 289 หน้า 349) ดังนั้น กรรม หรือ การกระทำ สามารถส่งผลอย่างไรบ้างต่อผู้กระทำนั้น ถือว่าเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยจากเนื้อหาที่ได้ยกขึ้นมาเป็นบทเริ่มต้นนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะนำเสนอแนวคิดเรื่อง เพศที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับกรรม

ในพระพุทธศาสนา เพราะในธรรมสโมธาน 8 ประการนั้นมีอยู่หนึ่งข้อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องเพศ นั่นคือ “ความสมบูรณ์ด้วยบุรุษเพศ” จะเห็นได้ว่า การจะได้เกิดมาเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือไม่ใช่เพศชายและเพศหญิงนั้น กรรม ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าส่งผลได้เป็นอย่างมาก ดังนั้น ในบทความชิ้นนี้ผู้วิจัยมุ่งประเด็นที่จะศึกษาดังนี้

1. หลักการเรื่องเพศในพระพุทธศาสนา

เริ่มต้นการอธิบายหลักการเรื่องเพศในพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจพื้นฐานภูมิหลังทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับจักรวาลวิทยาของศาสนาพราหมณ์ก่อน เพราะศาสนาพราหมณ์นั้นมีอยู่ก่อนพุทธศาสนาและส่งผลต่อวิถีคิดบางอย่างของพระพุทธศาสนา สมคิด แสงจันทร์ ได้สรุปไว้ใน “คติเรื่อง ‘เพศ’ (sex) ขึ้นพื้นฐานในพุทธศาสนานั้นได้รับอิทธิพลจากจักรวาลวิทยาของพราหมณ์อย่างน้อยก็เรื่องคำอธิบายที่มาที่ไปและของเพศที่ยังมีลักษณะของการจัดลำดับต่ำสูง” (สมคิด, 2015: <https://www.tcijthai.com> วันที่สืบค้น 8 มิถุนายน 2562, หน้า <https://www.tcijthai.com> วันที่สืบค้น 8 มิถุนายน 2562) เห็นได้ว่า ก่อนหน้าที่จะมีเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนาแนวคิดเรื่องการจัดลำดับชั้นต่ำสูงถือว่าเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคสมัยนั้น ตัวอย่างที่ชัดเจนในศาสนาพราหมณ์ก็คือ ระบบวรรณะ ที่มีการจัดแบ่งออกเป็น 4 ลำดับโดยอุปมา (Metaphor) ใช้ร่างกายของมนุษย์เป็นพื้นฐานดังนี้ (1) วรรณะพราหมณ์ เกิดจากพระโอษฐ์ หรือปากของพระพรหม (2) วรรณะกษัตริย์เกิดจากพระอุระหรืออกของพระพรหม (3) แพศย์ เกิดจากพระเพลา หรือ ต้นของพระพรหม (4) ศูทร เกิดจากพระบาทหรือเท้าของพระพรหม และยังเพิ่มเติมบุคคลที่อยู่นอกวรรณะที่ไม่มีสถานภาพที่จะต่อรองอย่างใดกับทั้งสี่วรรณะเลย นั่นคือ จันฑาล อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องวรรณะ 4 และลักษณะทางเพศนี้ถูกปฏิเสธจากพระพุทธเจ้าด้วยเงื่อนไขว่า แหล่งกำเนิดของมนุษย์แต่ละคนไม่สามารถนำมาสำหรับใช้ตัดสินการกระทำของแต่ละคนได้เลย ตรงกันข้าม การกระทำต่างหากที่เป็นเครื่องกำหนดผลของการกระทำนั้น

1.1 ความหมายของเพศ

ก่อนที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับเพศที่เป็นลักษณะทางกายภาพของสิ่งมีชีวิตนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจความหมายระดับภาษาที่ได้มีการนิยามไว้ ซึ่งในบทความของ สมคิด แสงจันทร์ ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า “ตามไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตและภาษาบาลี (รวมถึงภาษาในตระกูลอินโด-ยูโรเปียน) สรรพสิ่งล้วนถูกจำแนกเพศไว้อย่างชัดเจน ไม่เพียงแต่มนุษย์เท่านั้นที่มีเพศ กิริยา อากาโร ความคิด ความรู้สึก วัตถุ สิ่งของ ล้วนมีเพศ (sex) เป็นของตนเอง ‘ชื่อ’ หรือ ‘นาม’ จึงบ่งบอกเพศ (sex) ของสิ่งนั้น ๆ” (สมคิด, 2015: <https://www.tcijthai.com> วันที่สืบค้น 8 มิถุนายน 2562) คำอธิบายด้วยภาษาความหมายของเพศไม่ได้

จำกัดแต่เพียงสิ่งมีชีวิตเท่านั้น แต่ความหมายของเพศระดับภาษายังครอบคลุมทุกสรรพสิ่งไว้ ภายใต้ความหมายของเพศในหัวข้อนี้ผู้เขียนเลือกที่จะอธิบายความหมายของเพศภายใต้กรอบวิธีคิดไว้ 2 ความหมายดังนี้

1.1.1 เพศในความหมายของพระพุทธศาสนา

ภาษาบาลี ถือว่าเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อการจารึกคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก และไม่เพียงเท่านั้นความงดงามและลักษณะเฉพาะในทางภาษาศาสตร์ถือว่าภาษาบาลีเป็นหนึ่งในภาษาของโลกที่มีการบัญญัติเพศกำกับ โดยกำหนดให้กับคำแต่ละคำมีเพศอย่างชัดเจน “เพศในทางภาษามี 3 เพศ คือ เพศชาย (บุคลิงค์) เพศหญิง (อิตถิลิงค์) และมีใช้เพศชายมิใช่เพศหญิง (นบุคลิงค์) ลักษณะการจัดเพศมีอยู่สองลักษณะคือจำแนกตามกำเนิด และจำแนกโดยสมมติ เพศตามกำเนิดนั้นมีเพียง 2 เพศ คือเพศชาย กับเพศหญิง มีลักษณะไวยากรณ์ภาษาเข้ามาช่วยในการระบุถึงเพศด้วย เช่น ‘ทารก’ หมายถึง เด็กชาย ‘ทารก’ หมายถึง เด็กหญิง ‘ภิกษุ’ หมายถึงนักบวชชาย ‘ภิกษุณี’ หมายถึงนักบวชหญิง ขณะที่เพศโดยสมมตินั้นมีสามเพศ คือเพศหญิง เพศชาย และสิ่งที่ไม่ใช่ทั้งเพศชายและเพศหญิงจัดอยู่ในกลุ่มนบุคลิงค์ (อ่านว่า นะ-บุ-สะ-กะ) เช่น บรรพต (ภูเขา) ถูกสมมติให้เป็นเพศชาย นที (แม่น้ำ) ถูกสมมติให้เป็นเพศหญิง ปณณะ (หนังสือ) เป็นนบุคลิงค์ (และส่วนมากนบุคลิงค์จะหมายถึงวัตถุสิ่งของมากกว่า)” (สมคิด, 2015: <https://www.tcijthai.com> วันที่สืบค้น 8 มิถุนายน 2562)

การอธิบายความหมายของคำว่า เพศ ตามความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมพระพุทธศาสนาหมายถึง “ลักษณะที่รู้ว่าเป็นหญิงหรือชาย เครื่องหมายว่าเป็นชายหรือหญิง, ลักษณะและอาการที่ปรากฏให้เห็นว่า เป็นบุคคลประเภทนี้ เช่น โดยเพศแห่งฤๅษี เพศบรรพชิต เพศแห่งช่างไม้ เป็นต้น ขนบธรรมเนียม” (พระพรหมคุณาภรณ์, 2546, หน้า 165) เห็นได้ชัดว่า เพศในความหมายของพระพุทธศาสนาไม่ใช่มีเพียงเพศในความหมายจำกัดอยู่ที่ ความเป็นชาย และความเป็นหญิงเท่านั้น ซึ่งในวิทยานิพนธ์ของเด่นชัย ประทุมแผ้ว เรื่อง กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เชิงพุทธของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจว่า “เพศไม่เพียงเป็นเครื่องแสดงของความเป็นหญิงหรือความเป็นชายเท่านั้น แต่มีการอธิบายความหมายในพระพุทธศาสนาไว้มากกว่าการแสดงความเป็นเพศหญิง หรือ ความเป็นเพศชาย นั่นคือ การอธิบายสถานภาพและคุณสมบัติแห่งการดำรงอยู่ของบุคคลนั้น ๆ ว่ามีสถานภาพเป็นอะไร” (เด่นชัย, กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เชิงพุทธของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย, 2561, หน้า บทคัดย่อ) จะเห็นว่า การอธิบายความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศตามกรอบแนวคิดและการให้ความหมายของพระพุทธศาสนา ลักษณะที่มีเพิ่มเติมคือ เพศในความหมายที่เป็นสถานภาพหรือหน้าที่ รวมถึงอาชีพที่สังคมกำหนดให้

สรุป พระพุทธศาสนา มองเรื่องเพศเช่นเดียวกับแนวคิดอื่น ๆ ที่มีอยู่ก่อนแล้ว คือ เพศตามลักษณะทางกายภาพ คือ เพศชาย เพศหญิง และไม่ใช่เพศชายเพศหญิง (บัณฑิตะ) และเพศตามความหมายหน้าที่ เช่น ช่างไม้ นักบวช เป็นต้น

1.1.2 เพศตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและหลักวิชาวิทยาศาสตร์

หัวข้อนี้ผู้เขียนจะนำเสนอเนื้อหาบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับเพศตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดเรื่องเพศตามหลักวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายเรื่องเพศ ดังนี้

1.1.2.1 เพศในพระพุทธศาสนา : เพศที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดของการอุปสมบท เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศตามที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก ซึ่งการอธิบายเกี่ยวกับเพศนี้เป็นไปเพื่อกำหนดหลักการและข้อปฏิบัติสำหรับการอยู่ร่วมกันของคณะสงฆ์ โดยมีสิ่งที่เรียกว่า “ข้อกำหนดในการอุปสมบท” โดยการแบ่งเพศผ่านข้อกำหนดในการอุปสมบท ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ (1) นักบวชชาย คือ ภิกษุ (2) นักบวชหญิง คือ ภิกษุณี (เด่นชัย, กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เชิงพุทธของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, 2561, หน้า 51) และ (3) บัณเฑาะก์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 109 หน้า173) บุคคลที่ไม่ได้รับการยอมรับให้ได้รับการอุปสมบทเพราะเพศสภาวะและรสนิยมทางเพศที่ไม่ชัดเจนอันจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อคณะสงฆ์เมื่อเข้ามาอยู่ในกลุ่มนักบวชชายหรือนักบวชหญิง ดังนั้น ตามมุมมองนี้เพศจึงหมายถึง

1.1.2.2 เพศในพระพุทธศาสนา : เพศที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของสังขม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศตามที่ปรากฏในอัครคัมภีร์ว่าด้วยต้นกำเนิดของโลก เรื่องสามเณรชื่อว่าวาเสฏฐะและสามเณรชื่อว่าภราทวาชะ พระสุตตันตปิฎก การปรากฏการเกิดขึ้นแห่งความเป็นชายและความเป็นหญิง ดังนี้ “ความปรากฏแห่งเพศหญิงและเพศชาย วาเสฏฐะและภราทวาชะ เมื่อสัตว์เหล่านั้นบริโภคน้ำชาวลี ซึ่งเกิดสุกเองในที่ที่ไม่ต้องไถ มีชาวลีนั้นเป็นภักษา มีชาวลีนั้นเป็นอาหาร ได้ดำรงอยู่นานแสนนาน สัตว์เหล่านั้นจึงมีร่างกายหยาบขึ้น ทั้งผิวพรรณก็ปรากฏแตกต่างกัน และอวัยวะเพศหญิงปรากฏแก่ผู้เป็นหญิง อวัยวะเพศชายปรากฏแก่ผู้เป็นชาย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 109 หน้า173) ความเกิดขึ้นแห่งเพศที่ปรากฏในอัครคัมภีร์นี้ยังไม่ปรากฏว่าเพศมีความสัมพันธ์กับกรรมในลักษณะที่กำหนดให้เป็นเพศชายหรือเพศหญิงอย่างไร เป็นเพียงการนำเสนอว่ากรรมดีหรือกรรมชั่วในฐานะของการกระทำ ไม่ใช่ใช้การกระทำมากำหนดความเป็นวรรณะที่มีลักษณะสูงหรือต่ำ

1.1.2.3 เพศในพระพุทธศาสนา: เพศในระบบบอริธรรม เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศตามที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก เป็นการอธิบายความหมายเกี่ยวกับเพศ โดยมีปรากฏในส่วนของ “อุปาทายรูป” คือรูปที่เป็นภาวะแห่งเพศ ดังข้อความว่า “รูปที่เรียกว่าอิตถินทรีย์นั้นเป็นโณ ทรวดทรงหญิง เครื่องหมายรู้ว่าหญิง กิริยาหญิง อากาญหญิง สภาพหญิง ภาวะหญิงของหญิง ปรากฏได้ด้วยเหตุใด รูปทั้งหมดนี้เรียกว่า อิตถินทรีย์ รูปที่เรียกว่าปุริสินทรีย์นั้นเป็นโณ ทรวดทรงชาย เครื่องหมายรู้ว่าชาย กิริยาชาย อากาญชาย สภาพชาย ภาวะชาย ปรากฏได้ด้วยเหตุใด รูปทั้งหมดนี้เรียกว่า ปุริสินทรีย์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 4 ข้อ 109 หน้า173) และอธิบายเพิ่มเติมดังนี้ เพศสตรี หรือ เพศบุรุษ นั้นมีสิ่งปรุงแต่งให้เป็นร่างกาย ซึ่งแต่ละเพศมี 27 อย่างเท่ากัน ในร่างกายของสตรีก็มีภาวะความเป็นหญิง ส่วนร่างกายของบุรุษก็มีภาวะแห่งความเป็นชาย สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นเพศอะไรนั้น 4 อย่างคือ “1. ลึงค์ รูปร่าง สัณฐาน มี แขน ขา ตา เพศ เป็นต้น 2. นิมิตต คือเครื่องหมาย เช่น หนวด เครา เป็นต้น 3. กุศต คือ นิสัย เช่น

การเล่น การกระทำต่าง ๆ 4. อากัป คือ กิริยา เช่น การเดิน ยืน นั่ง นอน การกิน การพูด เป็นต้น (พระสัทธัมมโชติกะ, 2521, หน้า 42-43)

1.1.2.4 เพศในหลักวิชาวิทยาศาสตร์ หลักวิชาวิทยาศาสตร์ถือว่ามีอิทธิพลและได้รับการยอมรับในสังคมปัจจุบันอย่างมาก ทั้งในแง่ หลักการ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้สำหรับการแสวงหาความรู้ การให้ความหมายเรื่องเพศในงานของ นฤพนธ์ ด้วยวิเศษ เรื่อง ทบทวนวิธีการสร้างความรู้/ความจริงเรื่องเพศ ไว้ว่า วิทยาศาสตร์ส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องเพศของเราและได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการอธิบายเรื่องเพศใน 3 กรณี คือ (1) อธิบายว่าเพศของมนุษย์เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาตามธรรมชาติ เมื่อนักวิทยาศาสตร์เข้ามาในพรมแดนเรื่องเพศทำให้การอธิบาย“พฤติกรรมทางเพศ”อยู่ภายใต้ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ หรือ Behavioral Science เป็นการชี้วัดด้วยเรื่องราวทาง“วัตถุ”เพศกลายเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่น อวัยวะเพศ ระบบประสาท ขนาดสมอง และฮอร์โมน (2) เพศของมนุษย์จะถูกแบ่งแยก ถูกจัดประเภท และถูกลำดับชั้นสูงต่ำ การสร้างความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย...มีต้นกำเนิดและพัฒนาการที่แตกต่างกัน เช่น นักชีววิทยาและนักกายวิภาคในศตวรรษที่ 18 โดยแยกให้เห็นว่า ระบบกล้ามเนื้อ (Musculature) คือที่มาของความเป็นเพศชาย และระบบประสาท (Nervous System) เป็นที่มาของเพศหญิง...โครงสร้างทางร่างกายของชายและหญิงมีความเหมือนกัน แต่สิ่งที่ทำให้ชายหญิงต่างกันคือ ระบบอวัยวะและความชื้นในร่างกาย ความแตกต่างทางกายภาพหรือเพศสรีระจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างความแตกต่างทางเพศ (3) เพศเป็นสิ่งที่สากลมีความคงที่และมีเอกภาพ ทั้งสามกรณีนี้ส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องเพศในวงกว้างภายใต้ศาสตร์ที่เรียกว่า“เพศศึกษา”(Sexology) (นฤพนธ์, 2015: แหล่งที่มา <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/article> วันที่สืบค้น 8 มิถุนายน 2015)

สรุป ความหมายของเพศจากหลักวิชาทั้งสองที่ได้กล่าวถึงนั้น สามารถกล่าวได้ว่าเรื่องเพศแบ่งออกเป็น 3 สถานะดังนี้ (1) เพศ ในความหมายที่เป็นสัญลักษณ์บนร่างกายที่แบ่งความเป็นชาย และความเป็นหญิงได้อย่างชัดเจน โดยถือว่าเป็นอวัยวะอย่างหนึ่งที่ใช้สำหรับการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ (2) เพศ ในความหมายที่เป็นความปรารถนาทางร่างกาย หรือ รสนิยมทางเพศในการเสพกาม อันเป็นเรื่องความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของคนผู้นั้น (3) เพศ ในความหมายที่สังคมหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ กำหนดให้เป็นไป รวมถึงบทบาท สถานภาพและหน้าที่ อาชีพ

1.2 ประเภทของเพศ

จากความหมายของเพศที่แบ่งออกได้เป็น 3 สถานะ ในหัวข้อนี้จะแบ่งประเภทของเพศ ตามความหมายที่ได้กำหนดไว้ 3 สถานะดังนี้

1.2.1 เพศตามลักษณะทางกายภาพ

เพศตามลักษณะทางกายภาพ ความหมายที่ตรงกันในด้านความคิดเห็นในการแบ่งประเภทของเพศ ทั้งมุมมองของพระพุทธศาสนาและหลักวิชาวิทยาศาสตร์ คือ การแบ่งเพศด้วยลักษณะทางกายภาพ ทั้งนี้ อวัยวะ 32 อย่างที่ปรากฏบนร่างกายสิ่งที่แยกได้ถึงเพศชาย เพศหญิง หรือบุคคลสองเพศ นั้น คือ อวัยวะที่บ่งบอกความเป็นชาย และความเป็นหญิง หรือเป็นบุคคลสองเพศ ดังนั้น ถ้าจะกล่าวอย่าง

ชัดเจน เพศตามลักษณะทางกายภาพแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ เพศชาย เพศหญิง และบุคคลสองเพศ มีทั้งอวัยวะเพศชายและอวัยวะเพศหญิงในร่างกายเดียว

1.2.2 เพศตามรสนิยมทางเพศ

เพศในความหมายนี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของกามารมณ์ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับจิตใจในการสมสู่หรือพูดด้วยภาษาสมัยใหม่คือ การมีเพศสัมพันธ์ หรือ Sex ดังนั้น เพศในความหมายนี้เป็นการยากมากที่จะตัดสินลงไปให้ชัดเจนว่ามีกี่ประเภท อย่างไรก็ตาม สามารถแบ่งประเภทด้วยหลักทั่วไปได้ดังนี้

(1) ตามหลักธรรมชาติโดยอาศัยการมีเพศสัมพันธ์โดยเป็นการสืบทอดเผ่าพันธุ์ คือ เพศสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

(2) ตามอารมณ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านความรู้สึกชอบ เช่น ร่างกายเป็นชายแต่ จิตใจเป็นหญิง (กะเทย หรือ บัณเฑาะก์) หรือ ร่างกายเป็นหญิงแต่จิตใจเป็นชาย (ดี้ หรือ บัณเฑาะก์)

1.2.3 เพศตามความหมายทางสังคม

เพศตามความหมายทางสังคม มีลักษณะที่สอดคล้องกันระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและหลักวิชาวิทยาศาสตร์สังคม หรือพูดด้วยภาษาของหลักวิชาวิทยาศาสตร์สังคมคือ เพศภาวะ (Gender) ดังนั้น เพศ ตามความหมายนี้สังคมจึงเป็นผู้กำหนดขึ้นมา จะเห็นได้ว่า เมื่อสังคมกำหนดขึ้นมาความเป็นเพศจึงมีลักษณะเลื่อนไหลไปตามบริบทของสังคมในขณะนั้น ซึ่งสามารถแยกประเภทของเพศในทั้งสองหัวข้อที่ผ่านมาได้ ดังนี้ (1) เพศตามหลักธรรมชาติ หมายถึง เพศโดยอาศัยการมีเพศสัมพันธ์เป็นการสืบทอดเผ่าพันธุ์และดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ไว้ คือ เพศชาย และ เพศหญิง ที่จะต้องสร้างให้เกิดลูกขึ้นมา (2) เพศตามอารมณ์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านความรู้สึกชอบ หมายถึง ร่างกายเป็นเพศชายแต่จิตใจเป็นหญิงจึงชอบเพศชายด้วยกัน หรือ ร่างกายเป็นเพศหญิงแต่จิตใจเป็นชายจึงชอบเพศผู้หญิงด้วยกัน หรือ บุคคลที่ชอบทั้งผู้ชายและผู้หญิง (กะเทย เกย์ ตู๊ด ทอม และ ดี) (3) เพศตามจารีตประเพณี หมายถึง เพศที่ถูกกำหนดโดยสังคม เช่น ภิกษุ ภิกษุณี ผู้ประกอบพิธีกรรมตามหมู่บ้าน ต้องเป็นเพศชาย หรือ หมอตำแยต้องเป็นเพศหญิง (4) เพศตามภาษา มีหน้าที่เหมือนกันแต่ต่างกันตรงการใช้คำเท่านั้น เช่น พ่อคำ แม่คำ หรือ พ่อบ้าน แม่บ้าน

จากเนื้อหาเกี่ยวกับการอธิบายเรื่องเพศตามความหมายของหลักวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ รวมถึงพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ได้ว่า มีการให้ความหมายในลักษณะที่เหมือนกันระหว่างวิทยาศาสตร์และพระพุทธศาสนา คือ ลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏคือ อวัยวะเพศที่แสดงความเป็นเพศชาย และ เพศหญิง หรือ อาจจะมีบ้างคือ ในคนคนเดียวมีอวัยวะเพศทั้งสองอย่างแต่พบได้น้อยมาก และระหว่างสังคมศาสตร์และพระพุทธศาสนา คือ ความเป็นเพศชาย และ เพศหญิงถูกกำหนดด้วยค่านิยมทางสังคมผู้ประกอบพิธีกรรมจะต้องเป็นเพศชาย หรือ หมอตำแยจะต้องเป็นเพศหญิง และการกำหนดด้วยหน้าที่ทางสังคม

2.1 ความหมายของกรรม

กรรม ความหมายโดยตรงคือ การกระทำ และ กรรม คือกฎธรรมชาติอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ พระพุทธศาสนาแบ่งกฎธรรมชาติ หรือ นิยาม ออกเป็น 5 อย่าง ประกอบด้วย (1) อุตุนิยาม (2) พีชนิยาม (3) จิตตนิยาม (4) กรรมนิยาม (5) ธรรมนิยาม ซึ่งหนึ่งในห้าของกฎธรรมชาติคือ “กรรมนิยาม อันหมายถึง กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ” (พระพรหมคุณาภรณ์, 2546,

หน้า 166) และ “กฎแห่งกรรมนี้จัดเป็นแก่นที่สำคัญที่สุดของพุทธศาสนา และเป็นส่วนหนึ่งของกฎเหตุและผล ซึ่งเป็นกฎแห่งสากลจักรวาลที่ว่าด้วยเรื่องเหตุและผล ... จีวรธรรม ชินะโชติ กล่าวโดยสรุปว่า กฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติเป็นกฎที่แสดงความเกี่ยวเนื่องกันของสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปโดยธรรมชาติ” (จีวรธรรม, 2523, หน้า 3) คำว่า กรรม ในพระพุทธศาสนานั้นจะต้องประกอบด้วยเจตนาจึงเรียกว่ากรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ว่า เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคล คิดแล้ว จึงกระทำการกรรมด้วยกาย วาจา ใจ” (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 20 ข้อที่ 4 หน้า 6) และในบทความจักรเรศ อัฐรัตน์ เรื่องกรรมที่ทำตามหน้าที่มีวิบากหรือไม่ ได้สรุปความหมายของ “กรรมก็คือการกระทำที่สามารถให้ค่าทางจริยธรรมได้ และคนทั่วไปสามารถที่จะรู้สึกด้วยสามัญสำนึกว่าเรื่องนี้เรากล่าวได้ว่า ถูก หรือ ผิด” (จักรเรศ, 2550, หน้า 9) จากคำอธิบายความหมายที่ได้ยกมาแสดงนี้ สามารถสรุปได้ว่า กรรม หมายถึง กฎความเป็นเหตุและผลที่มีอยู่ในธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์โดยตรง และในงานวิจัยของ ปรีชา คุณาวุฒิ ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า “ตามหลักของพระพุทธศาสนา การมีอยู่เป็นอยู่ของมนุษย์จะต้องถูกกำหนดด้วยกรรมของตนเอง ไม่ว่าเขาจะกระทำการอย่างใดก็ตาม กรรมที่เขากระทำมันจะส่งผลอยู่ในชีวิตของเขา ถ้ากรรมนั้นยังไม่ให้ผลแก่เขาในชาตินี้ ก็เป็นที่แน่นอนว่ากรรมนั้นมันจะต้องส่งผลแก่เขาในชาติต่อไป..” (พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม, 2521, หน้า 28) ซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ของกรรมกับเพศที่ผู้เขียนต้องการศึกษา

2.2 ประเภทของกรรม

คำอธิบายเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของกรรมมีปรากฏอย่างชัดเจนในสังฆิตตสูตร ว่าด้วยกรรมและวิบากแห่งกรรมโดยย่อ อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้ “พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย กรรม 4 ประการนี้เราทำ ให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้ว จึงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม กรรม 4 ประการ 1 อะไรบ้าง คือ 1. กรรมดำมีวิบากดำ 2. กรรมขาวมีวิบากขาว 3. กรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว 4. กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาว มีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อ ความสิ้นกรรม ภิกษุทั้งหลาย กรรม 4 ประการนี้แลเราทำ ให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วจึงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 20 ข้อ 4 หน้า 6)

การแบ่งกรรมทั้ง 4 ประเภทนี้จะใช้การกระทำเป็นเครื่องมือสำหรับจัดแบ่ง ซึ่งกระทำจำแนกออกได้ตามทวารหรือทางที่ทำการ หรือ ทางแสดงออกของกรรม สามารถจัดออกเป็น 3 ทางของการแสดงออก ดังที่ปรากฏในทุติยขตสูตร ว่าด้วยเหตุให้ตนถูกกำจัด สูตรที่ 2 ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย คนพาลผู้ไม่เฉียบแหลม เป็นอสังตบุรุษ ประกอบด้วยธรรม 3 ประการ ย่อมบริหารตนให้ถูกกำจัด ถูกทำลาย มีความเสียหาย ถูกผู้รู้ติเตียน และประสบสิ่งที่ไม่ใช่บุญเป็นอันมาก ธรรม 3 ประการ อะไรบ้าง คือ 1. กายทุจริต 2. วาจทุจริต 3. มโนทุจริต คนพาลผู้ไม่เฉียบแหลม เป็นอสังตบุรุษ ประกอบด้วยธรรม 3 ประการนี้แล ย่อมบริหารตนให้ถูกกำจัด ถูกทำลาย มีความเสียหาย ถูกผู้รู้ติเตียน และประสบสิ่งที่ไม่ใช่บุญเป็นอันมาก บัณฑิตผู้เฉียบแหลม เป็นสังตบุรุษ ประกอบด้วยธรรม 3 ประการ ย่อมบริหารตนไม่ให้ถูกกำจัด ไม่ให้ถูกทำลาย ไม่มีความเสียหาย ไม่ถูกผู้รู้ติเตียน และประสบบุญเป็นอันมาก ธรรม 3 ประการ อะไรบ้าง คือ 1. กายสุจริต 2. วาสุจริต 3. มโนสุจริต ภิกษุทั้งหลาย

บัณฑิตผู้เฉียบแหลม เป็นสัตว์บุรุษ ประกอบด้วยธรรม 3 ประการนี้แล ย่อมบริหารตนไม่ให้ถูกกำจัด ไม่ให้ถูกทำลาย ไม่มีความเสียหาย ไม่ถูกผู้รู้ตีเตียน และประสพบุญเป็นอันมาก” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 20 ข้อที่ 4 หน้า 6) พุทธพจน์ทั้งสองแหล่งที่มานี้ สามารถกล่าวได้ว่า กรรมมี 4 ประเภท โดยจำแนกทางแสดงออกของกรรมออกได้เป็น 3 ทางคือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ทั้งนี้ การแสดงออกทั้งสามทางจะต้องประกอบด้วยสองประเภทหลัก ๆ คือ กุศลกรรม และ อกุศลกรรม ที่มีมูลรากมาเป็นเครื่องกำกับและกำหนดว่า กุศลกรรม คือ การกระทำที่ดี (ความดี) จะต้องประกอบด้วยมูลรากฝ่ายดี 3 ตัวคือ อโลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งในทางตรงกันข้าม อกุศลกรรม หรือ การกระทำที่ไม่ดี (ความชั่ว) จะต้องประกอบด้วยมูลรากฝ่ายชั่ว 3 ตัว คือ โลภะ โทสะ และโมหะ

2.3 การให้ผลของกรรม

จากความหมายของคำว่า กรรม แปลว่า การกระทำ ซึ่งการจะกระทำได้นั้นก็ต้องผู้กระทำ (เหตุ) ดำเนินการกระทำที่เป็น (ผล) คือการกระทำ เช่น นาย ก ให้เงินกับคนขอทาน ดังนั้น นาย ก (เหตุ) คนขอทานได้เงิน (ผล) นี่เป็นตัวอย่างแบบง่าย ๆ ที่แสดงให้เห็น อย่างไรก็ตาม การให้ผลของกรรมในพระพุทธศาสนามีลักษณะที่ซับซ้อนและเป็นเรื่องที่ไม่สามารถเข้าใจง่ายตามตัวอย่างที่แสดงมา ซึ่งเป็นเรื่องเหนือวิสัยของชาวโลกที่จะคิดและทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจน นอกเสียจากพระพุทธเจ้าเท่านั้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวแสดงไว้ใน อจินตยสูตร ว่าด้วยอจินไตย อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต โดยมีใจความดังนี้ ภิกษุทั้งหลาย อจินไตย 4 ประการนี้บุคคลไม่ควรคิด ประการนี้บุคคลไม่ควรคิด ใครคิดพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ความเดือดร้อน อจินไตย 4 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. พุทธวิสัยของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
2. ฌานวิสัยของผู้ได้ฌาน
3. วิบากแห่งกรรม
4. ความคิดเรื่องโลก (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 20 ข้อที่ 4 หน้า 6)

ภิกษุทั้งหลาย อจินไตย 4 ประการนี้บุคคลไม่ควรคิด ใครคิดพึงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ความเดือดร้อน” จากเรื่องที่ไม่ควรคิด 4 ประการนี้ วิบากแห่งกรรมหรือเป็นหนึ่งในสิ่งที่ไม่ควรนำมาคิด อย่างไรก็ตาม ในวิทยานิพนธ์ของ จีรพรรณ ชินะโชติ ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องกรรมโดยสรุปว่า “กล่าวถึงเรื่องกรรมตามที่ปรากฏในพุทธภาษิต โดยได้นำมารวบรวมเข้าเป็นหมวดหมู่ เรียกว่า กรรม 12 ซึ่งจัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือกรรมตามเวลาของการให้ผลกรรมที่ว่าโดยหน้าที่ และกรรมที่ว่าโดยอาการหนักเบาแห่งการให้ผล” (จีรพรรณ, 2523, หน้า 23) การให้ผลของกรรมนั้น มีปรากฏเป็นพุทธพจน์ที่แสดงตัวอย่างไว้ในฐานสูตร ว่าด้วยฐานะที่ควรพิจารณาเนื่องๆ อังคุตตรนิกาย ปัญจก-ฉกนิบาต พระสุตตันตปิฎก ดังนี้ “ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้สัตว์ที่เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี คือ มนุษย์ทั้งหลายย่อมปรากฏว่ามีอายุสั้น มีอายุยืน มีโรคมาก มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโภคะน้อย มีโภคะมาก เกิดในตระกูลต่ำ เกิดในตระกูลสูง มีปัญญาน้อย มีปัญญามาก ท่านพระโคตม อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดเป็นมนุษย์ปรากฏเป็นคนเลวและคนดี” พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมี

กรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 22 ข้อ 57 หน้า 99) นี่เป็นเพียงตัวอย่างที่ผู้เขียนได้ยกมาเสนอ ซึ่งเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับการให้ผลของกรรมนั้นสามารถศึกษาได้ในพระไตรปิฎก หรือ นักปราชญ์ทางศาสนา เพราะเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

จากการแบ่งกรรมออกเป็น 3 ประเภทนั้น สามารถกล่าวได้ว่าทั้งสามประเภทมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันในเรื่องของการให้ผล ยกเว้น กรรมไม่ดำไม่ขาวมีวิบากไม่ดำไม่ขาวที่เป็นเพียงกิริยาเท่านั้นเพราะไม่ประกอบด้วยเจตนาที่เป็นฝ่ายกุศลและฝ่ายอกุศล เช่นเดียวกัน กรรม ถือว่าเป็นเกณฑ์การตัดสินคุณค่าทางจริยศาสตร์คือ ความดี และความชั่ว ความควรกระทำและไม่ควรกระทำ ดังนั้น การให้ผลของกรรมย่อมส่งผลต่อผู้กระทำตามกฎหมายเกณฑ์ที่ผู้เขียนได้ยกมาว่าด้วยกรรมทั้ง 3 ประเภท ซึ่งเกี่ยวกับการได้เกิดเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือบัณฑิตก็เป็น ไม่ใช่เพศชายหรือไม่ใช่เพศหญิงนั้น กรรมย่อมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดลักษณะของเพศได้เป็นอย่างดี ดังเช่น ธรรมสมุธาน 8 ตามที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ข้างต้นแล้ว ซึ่งในประเด็นต่อไปผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนาว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนา

จากหัวข้อที่ผ่านมาในการอธิบายเรื่องเพศ ตามกรอบแนวคิดของพระพุทธศาสนา หลักวิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ พร้อมกับการอธิบายเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา โดยในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนา โดยถือว่าเป็นหัวข้อหลักของบทความเรื่องนี้

3.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางเพศกับกรรม

หนังสือเรื่อง สตรีในพระพุทธศาสนา ของ มนตรี สิริโรจนานันท์ (สืบดวง) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสตรีภายใต้บริบทต่าง ๆ ของคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างน่าสนใจ และมีการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมุมมองเรื่องเพศกับกรรมไว้ (มนตรี, 2557, หน้า 30) ซึ่งผู้เขียนจะใช้เนื้อหาที่หนังสือเล่มนี้ได้วิเคราะห์ไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการในการอธิบายในบทความเรื่องนี้ พระไตรปิฎกได้อธิบายการเกิดของสัตว์ว่า มีการเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด “ภิกษุทั้งหลาย สงสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ ฯลฯ สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นมารดา สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นบิดา ... สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นพี่ชายน้องชาย... สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นพี่สาวน้องสาว... สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นบุตร.” ซึ่ง มนตรีฯ ได้สรุปเนื้อหาไว้อย่างน่าสนใจว่า “มนุษย์สามารถสลับเปลี่ยนกันในแต่ละฐานะได้ นอกจากสลับสถานภาพกันแล้วยังสามารถสลับเปลี่ยนเพศได้ด้วย ถ้าบุคคลนั้นปรารถนาหรือทำผิด เรื่องการเปลี่ยนเพศนี้ มีข้อพึงพิจารณาอยู่ว่า ถ้าผู้หญิงจะพึงปรารถนาเปลี่ยนเพศเป็นผู้ชาย จำเป็นต้องทำกรรมดีให้มาก พร้อมทั้งตั้งความปรารถนาที่จะเปลี่ยนเพศ ด้วยความเบื่อหน่ายในเพศเดิมของตน ส่วนผู้ชายถ้าจะเปลี่ยนเป็นเพศหญิงไม่ต้องตั้งความปรารถนาแต่ถ้ากระทำความชั่วล่วงละเมิดภรรยาของผู้อื่น เพศจะเปลี่ยนไปจากชายเป็นหญิงในชาติต่อไป”

ดังนั้น ด้านพฤติกรรมทางเพศ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนในชาตินี้ที่เป็นทั้งกรรมดี และ กรรมชั่ว ของบุคคลหนึ่ง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เช่น ผู้ชาย หรือ ผู้หญิง ที่มักมากในกามารมณ์หรือยินดีพอใจใน

การกรรม บางครั้งมีการประพาศิณในกาม เช่น การคบชู้ การไม่มีผัวเดียวหรือเมียเดียว เมื่อวิเคราะห์ผ่านเรื่องภพภูมิและสังสารวัฏในพระพุทธศาสนาแล้ว บุคคลที่ประพาศิณในกามเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือเป็นหญิงย่อมได้รับผลอันเกิดจากการกระทำนั้น ๆ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกรรมในประเด็นนี้จึงถือว่าเป็นการได้เกิดเป็นเพศชาย หรือ เพศหญิง จึงเป็นผลอันเกิดจากกรรมไม่ดี (กรรมชั่ว) ที่ได้กระทำไว้ในอดีตชาติที่ไม่สามารถสืบบย้อนหลังไปได้ จึงเป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์เชิงลบ หรือ วิวาทอันเกิดจากการกระทำกรรมชั่ว มีตัวอย่างที่ชัดเจน โดยอ้างจากหนังสือ สตรีในพระพุทธศาสนา ซึ่งมนตรีฯ ได้ยกตัวอย่างในพระไตรปิฎก เล่มที่ 26 เถรีคาถา ซึ่งมีใจความดังนี้ “ชาติก่อน ดิฉันเป็นช่างทองในเมืองเอรกกังฉะ มีทรัพย์มาก มัวเมาในวัยหนุ่ม ได้เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น ดิฉันตายจากชาตินั้น ต้องไปหมกไหม้อยู่ในนรกเป็นเวลานาน ถูกไฟนรกเผาแล้ว ครั้นพ้นจากนรกแล้วก็เกิดในท้องนางสิง พอเกิดได้ 7 วัน วานรใหญ่ จำฝูงก็ก่อวียะสับสนนี้ นี่เป็นผลกรรมที่ดิฉันเป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น” ซึ่งจากการเกิดเป็นเดรัจฉานแล้ว จากนั้นก็เกิดเป็นมนุษย์ผู้หญิง” จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมทางกายที่เป็นการกระทำอันเกิดจากอกุศลกรรมนั้น วิวาทกรรมย่อมส่งผลกับเพศได้

3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านจิตใจ

ด้านจิตใจ หมายถึง การตั้งความปรารถนาอันเกิดจากจิตที่ตั้งความประสงค์ไว้ว่าจะเป็นเพศชายหรือ เพศหญิง ซึ่งการตั้งความปรารถนาจะต้องประกอบด้วยกระทำที่ดี (กรรมดี) ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนาตามมุมมองด้านจิตใจนี้ จะเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ตัวอย่างที่ชัดเจนในการตั้งความปรารถนาคือบุคคลที่เกิดร่วมกับพระพุทธเจ้า ซึ่งปรากฏมีใน สหชาติ 7 โดยมีความเป็นเพศที่ตั้งความปรารถนาไว้ คือ “(1) พระนางยโสธรา ซึ่งเป็นพระชายาของเจ้าชายสิทธัตถะและพระมารดาของพระราहुล (2) พระอานนท์ เป็นพระอุปัชฌาย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า ได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะในหลายด้าน (3) นายฉันทะเป็นอำมาตย์คนสนิท และเป็นสารถีของเจ้าชายสิทธัตถะในวัง ครั้งเสด็จออกบรรพชา เมื่อมีพระชนม์ได้ 29 พรรษา นายฉันทะตามเสด็จไปด้วยและนำเครื่องอาภรณ์พร้อมทั้งคำกราบทูลของเจ้าชายสิทธัตถะ กลับกรุงกบิลพัสดุ์ (4) อำมาตย์กาฬทายี เป็นพระสหายสนิทของเจ้าชายสิทธัตถะ เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์พระเจ้าสุทโธทนะส่งไปทูลเชิญพระศาสดาเพื่อเสด็จมากรุงกบิลพัสดุ์ อำมาตย์กาฬทายีไปเฝ้าพระศาสดาที่กรุงราชคฤห์ ครั้นได้ฟังพระธรรมเทศนาบรรลुพระอรหัตผล อุปสมบทเป็นภิกษุแล้วทูลเชิญพระศาสดาพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ ท่านได้รับยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในบรรดาผู้ทำตระกูลให้เลื่อมใส” จะเห็นได้ว่า การตั้งความปรารถนาในด้านที่เป็นกุศลกรรม คือ การทำความดี แล้วตั้งความปรารถนามีส่วนในการกำหนดเพศได้

บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับกรรมในพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ดังนี้ การจะได้เกิดเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือ ไม่ใช่เพศชายหรือเพศหญิง หรือ บุคคลสองเพศ ล้วนเกิดจากองค์ประกอบแห่งการได้เพศที่จะเกิดขึ้นในภพชาติต่อ ๆ ไป ประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการคือ ปัจจัยประการที่ 1 กรรมหรือการกระทำ ซึ่งกรรมนั้นยังจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญคือ (ก) กรรมดีหรือกุศลกรรม (ข) กรรมชั่วหรืออกุศลกรรม โดยเน้นไปที่การละเมิดศีลข้อที่ 3 เป็นหลัก และปัจจัยประการที่ 2 คือ การตั้งจิตอธิษฐานหรือการตั้งความปรารถนาในเพศที่ตนเองอยากจะเป็น ซึ่งเหตุปัจจัยสองประการนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดเพศสภาพที่จะปรารถนาไว้อย่างไรก็ตาม ข้อพิสูจน์เรื่องกรรมก็ไม่สามารถที่จะอธิบายให้เห็นกันได้อย่างทันตาเห็นหรือมีกำหนดเวลาที่

ชัดเจนได้ นี่จึงเป็นเพียงการอธิบายความสัมพันธ์ของเพศกับกรรมภายใต้ชุดความรู้ของพระพุทธศาสนาเท่านั้น และเมื่อถึงที่สุดแล้ว ความเป็นเพศในพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความพ้นทุกข์ได้

เอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), (2545). **มุนินาถที่ปณิ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

ธัมมาจริยะ พระสัทธัมมโชติกะ. (2521). **ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ 1-2-6**. กรุงเทพมหานคร: มุลนิจิ สัทธัมมโชติกะ.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539). **อรรถกถาภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มนตรี สิริโรจนานันท์ (2557). **สตรีในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

2. วิทยานิพนธ์

จิรวรรณ ชินะโชติ, (2523). การเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกรรมในพุทธศาสนา และศาสนาฮินดู.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เด่นชัย ประทุมแผ้ว (2561). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์เชิงพุทธของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต กรุงเทพมหานคร:

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรีชา คุณาวุฒิ, (2521). พุทธปรัชญาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหา**

บัณฑิต. ภาควิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

3. วารสาร

จักรเรศ อิฐรัตน์, (มกราคม - เมษายน 2550). กรรมที่ทำตามหน้าที่มีวิบากหรือไม่. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1. หน้า 9.

วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ธรรมะไทย. (2562). [ออนไลน์]. สหชาติ 7 ของพระพุทธเจ้า. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2562]จาก <http://www.dhammathai.org>.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2562). [ออนไลน์]. ทบทวนวิธีการสร้างความรู้/ความจริงเรื่องเพศ. แหล่งที่มาจาก <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts>. [วันที่สืบค้น 8 สิงหาคม 2562]

สมคิด แสงจันทร์. (2562). [ออนไลน์]. เพศวิถี (ที่รอการ) ศึกษาในพุทธศาสนา: ประกายความคิดเรื่องเพศวิถีในพุทธศาสนากับตัวอย่างพระอรหันต์เพศวิถี. แหล่งที่มาจาก <https://www.tcijthai.com>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2562]